

psykhotekhnologii : tezy dopovidei. Chastyna 2. http://lib.iitta.gov.ua/717936/1/%D0%86%D0%BB%D0%BB%D1%8F%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%96%D1%83%D0%BA_2019_131-135.pdf [in Ukrainian].

7. Matokhniuk, L., & Maksymenko, Yu. (2023). Dopomoha batkam, yaki maiut ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. *Naukovyi visnyk Vinnytskoi akademii bezperervnoi osvity. Seriia «Pedahohika. Psykholohiia»*, 3, 73-78. <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-3.11> [in Ukrainian].

8. Podkorytova, L.O. (2020). Zmist psykholohichnoi roboty z batkamy ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. *Teoriia i praktyka suchasnoi psykholohii*, 1, T. 2, 125–129. <https://doi.org/10.32840/2663-6026.2020.1-2.23> [in Ukrainian].

9. Prokhorenko, L. (2024). Psykholohiia inkluzii: osvita ta sotsializatsiia ditei z osoblyvymy potrebamy. *Osoblyva dytyna: navchannia i vykhovannia*. Tom 115, 3, 7–20. [in Ukrainian].

10. Rebrova, O.O. (2021). Psykholohichni osoblyvosti rodyn, yaki vykhovuiut dytynu z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia «Psykhologichni nauky»*. *Zbirnyk naukovykh prats*, 9, 220–228. <https://doi.org/10.30970/PS.2021.9.28> [in Ukrainian].

11. Sak, T.V. (2011). Psykholohichni umovy dyferentsiatsii ta individualizatsii u navchanni ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 19. Korektsiina pedahohika ta psykholohiia: [zb. naukovykh prats]*. K. : NPU imeni M. P. Drahomanova, 19, 347–350. [in Ukrainian].

12. Shevtsov, A.H. (2009). Osvitni osnovy rehabilitolohii: [monohrafiia]. K.: MP «Lesia», 484 s. Educational foundations of rehabilitation: [monograph] [in Ukrainian].

УДК 378.016-057.875-027.22:81-056.264

Наталія Савінова,

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри соціальної роботи, педагогіки та логопедії

sonata16@i.ua

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0003-2617-8221>

Researcher ID <https://www.researchgate.net/scientific-contributions/Natalia-Savinova-2168707005>

Nataliia Savinova,

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Head of the department of social work, pedagogy and speech therapy

Марія Берегова,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри

соціальної роботи, педагогіки та логопедії

beregova3103@gmail.com

Mariia Berehova,

PhD in Pedagogy,

associate professor of the department of social work,

pedagogy and speech therapy

Чорноморський національний університет імені Петра Могили,

вул. 68 Десанників, 10, м. Миколаїв, 54003, Україна

Petro Mohyla Black Sea National University,

10 68 Desantnikiv Str, Mykolaiv, 54003, Ukraine

ФОРМУВАННЯ ДОСВІДУ ПРАКТИЧНОЇ ІНКЛЮЗІЇ У СТУДЕНТІВ-ЛОГОПЕДІВ

FORMATION OF EXPERIENCE OF PRACTICAL INCLUSION IN SPEECH THERAPIST STUDENTS

Анотація. У статті розглянуто роль інноваційних практичних технологій у підготовці студентів-логопедів під час навчання у ЗВО. Метою статті було описати технологію формування досвіду практичної інклюзії у студентів-логопедів в умовах розвивального інклюзивного простору за допомогою інноваційних інструментів.

Дослідження підкреслило важливість практичної підготовки студентів-логопедів до роботи в умовах інклюзивного розвивального простору та використання для цього інноваційних технологій навчання, побудованих на особистісно-орієнтованому підході. Також автори обґрунтували ефективність та переваги застосування інноваційних практичних технологій планування та роботи в умовах інклюзивного навчального закладу.

Проаналізовано досвід використання основних технологій планування: MAPS (Making Action Plans), PATH (Planning Alternative Tomorrows With Hope), COACH (Choosing Options Accommodations for Children), SMART. Досліджено також інтерактивні методики практичної підготовки студентів-логопедів до роботи в умовах інклюзивного розвивального простору: скаффолдінг, технологічні стратегії, тренінгові заняття та елементи тренінгів «Психологічна

стабільність логопеда в умовах інклюзивного навчального закладу», практико-методичні тренінги на теми «Мотиви логопедів до роботи в умовах інклюзії», «Інноваційні технології в роботі логопеда в умовах інклюзивного навчального закладу», методика «Відкритий мікрофон», майстер-класи «Технології організації розвивального освітнього простору в умовах інклюзії», «Інтерактивна логопедія в інклюзивному навчальному закладі», «Наповнення кабінету логопеда в умовах інклюзії», інтерактивні презентації «Основні тенденції розвитку технологій інклюзивного освітнього простору», рекламна акція «Технології навчання як основа логокорекційного процесу», мозковий штурм «Як правильно обрати технологію планування майбутнього дитини з порушеннями психофізичного розвитку», методика «Велике коло», вебінари з обміну досвідом впровадження інноваційних методик інклюзивного навчання.

Успішність мовленнєвого розвитку дітей в умовах інклюзивного розвивального простору, їх соціалізація проявляється в тому випадку, коли логопеди демонструють свої практичні професійні навички шляхом використання інноваційних технологій планування та роботи.

Ключові слова: освіта, інклюзія, практична підготовка, технологія, логодидактика, логокорекція.

Abstract. The article examines the role of innovative practical technologies in the training of speech therapist students during their studies at higher educational institutions. The purpose of the article was to describe the technology of forming the experience of practical inclusion for speech therapist students in the conditions of a developmental inclusive space with the help of innovative tools.

The study emphasized the importance of practical training of speech therapist students to work in the conditions of an inclusive development space and the use for this of innovative learning technologies built on a person-oriented approach. The authors also substantiated the effectiveness and advantages of using innovative practical planning and work technologies in the conditions of an inclusive educational institution.

The experience of using the main planning technologies was analyzed: MAPS (Making Action Plans), PATH (Planning Alternative Tomorrows With Hope), COACH (Choosing Options Accommodations for Children), SMART. As well as interactive methods of practical training of speech therapist students to work in the conditions of an inclusive development space: scaffolding, technological strategies, training sessions and elements of the trainings «Psychological stability of a speech therapist in the conditions of an inclusive educational institution», practical and methodological trainings on the topics «Motives of speech therapists to work in conditions of inclusion», «Innovative technologies in the work of a speech therapist in the conditions of an inclusive

educational institution», «Open microphone» technique, master classes «Technologies of organizing a developmental educational space in conditions of inclusion», «Interactive speech therapy in an inclusive educational institution», «Filling the office of a speech therapist in conditions of inclusion», interactive presentations «Main trends in the development of technologies of an inclusive educational space», advertising campaign «Learning technologies as the basis of the logocorrection process», brainstorming «How to choose the right technology for planning a child's future with disorders of psychophysical development», the «Big Circle» method, webinars on the exchange of experience in the implementation of innovative methods of inclusive education.

The success of children's speech development in the conditions of inclusive development space, their socialization is manifested in the case when speech therapists demonstrate their practical professional skills through the use of innovative planning and work technologies.

Key words: education, inclusion, practical training, technology, logodidactics, logocorrection.

Актуальність дослідження. Сучасні умови надання освітніх послуг характеризуються відповідно до широти охоплення різних категорій здобувачів освіти. Кожен навчальний заклад має забезпечити вичерпний та унікальний перелік умов для навчання дітей з психофізичними порушеннями.

Дискусії про доцільність чи недоцільність навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку в інклюзивному навчальному закладі припинилися у той момент, коли постало питання про реальне право цієї категорії дітей на якісну освіту. Це підтверджується і публікаціями зарубіжних науковців, оскільки у широкому контексті інклюзивна політика в галузі освіти є важливим напрямом в усіх країнах світу як гарант забезпечення та реалізації прав людини.

В таких умовах важливо здійснювати підготовку студентів-логопедів до роботи в умовах інклюзивного освітньо-розвивального простору на основі принципів індивідуалізації та вміння застосування теоретичних знань на практиці тощо. З цієї причини звертаємо особливу увагу на вдосконалення підготовки майбутніх логопедів, які забезпечуватимуть упровадження інклюзивної освіти. Щоб відповідати вимогам часу, сучасний логопед повинен мати не тільки базові знання та вміння, а й володіти практичними технологіями корекційної роботи, вміти ефективно застосовувати теоретичні знання в практичній діяльності.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Україна сприяє процесу соціалізації та вільного навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку, виконуючи міжнародні документи (Декларація ООН про права людини, 1948; Конвенція про права осіб з інвалідністю, 2010; Конвенція ООН про права дитини, 2023), та закони (зокрема, Закон України «Про освіту», 2017; «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», 1991; «Про охорону дитинства», 2011; «Про соціальні послуги», 2019 тощо). У цих нормативно-правових документах чітко прописано право на рівний доступ до якісної освіти осіб з порушеннями психофізичного розвитку в дошкільних та загальноосвітніх навчальних закладах та отримання психолого-педагогічної і корекційно-розвивальної реабілітації.

Впровадження інклюзивної освіти теоретично описано в наукових працях сучасних науковців: Черніченко Л. (2020) теоретично обґрунтувала й експериментально перевірила педагогічні умови підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти; Савінова Н., Берегова М. (2022) розробили модель підготовки майбутніх корекційних педагогів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; Цимбал-Слатвінська С. (2019) описала модель професійної підготовки майбутніх логопедів у інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти; Колупаєва А., Таранченко О. (2019) охарактеризували особливості навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі.

Прохоренко Л., Бабяк О., Засенко В., Ярмола Н. (2020) визначають особливості супроводу дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах навчання в початковій інклюзивній школі. Кіндрачук Н. (2023) досліджувала історичне становлення логопедичної роботи в умовах інклюзії, зокрема виокремила 7 етапів розвитку теоретичних та практичних основ спеціальної освіти, зокрема логопедії та застосування її методологічних підходів в інклюзивному освітньому просторі України протягом ХХ – початку ХХІ століття. Васильєва Г. (2021) розробила модель формування методичної компетентності педагогічних працівників ЗЗСО в умовах інклюзивного середовища. Савінова Н., Карпенко К. (2024) описали шляхи підготовки майбутніх вчителів-логопедів до

роботи в умовах інклюзії. Незважаючи на достатню кількість досліджень, присвячених інклюзивній освіті, тему практичної підготовки студентів-логопедів розроблено недостатньо.

Міністерство освіти і науки України розробило інструктивно-методичні рекомендації щодо організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти (Лист МОН № 1/9-487 від 12 жовтня 2015 року). У цьому документі зазначили, що особливістю організації інклюзивних груп в закладах дошкільної освіти є: «Забезпечення рівного доступу до дошкільної освіти дітей з особливими освітніми потребами, у тому числі з інвалідністю. Навчально-виховний процес здійснюється на основі застосування особистісно-орієнтованих методів навчання з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей».

Для врахування цих особливостей, формування позитивної самооцінки, активної соціалізації та забезпечення динаміки розвитку дітей з порушеннями психофізичного розвитку логопеди мають працювати за дидактичними принципами індивідуалізації та диференціації. До цього їх може підготувати практична підготовка під час навчання у ЗВО.

Мета статті: описати технологію формування досвіду практичної інклюзії у студентів-логопедів в умовах розвивального інклюзивного простору за допомогою інноваційних інструментів.

Процедура дослідження передбачала аналіз сучасних українських та зарубіжних наукових джерел з проблеми практичної підготовки студентів до роботи в умовах інклюзивного освітнього простору; аналіз використання інтерактивних практичних методик планування та роботи в умовах інклюзивного навчального закладу.

Результати дослідження. Сучасні освітні умови змінюють особливості формування професійних компетенцій логопедів в умовах роботи в інклюзивному навчально-розвивальному просторі: актуальними є вже не теоретичні знання, а практичні уміння та навички; інформація оновлюється майже щоденно, проводиться безліч досліджень в психолого-педагогічній галузі, з'являються інноваційні технології, методи та форми роботи з дітьми з

порушеннями психофізичного розвитку, які змінюють підхід до логодидактики. Виникає необхідність пошуку оптимального поєднання традиційних та інноваційних методик навчання; зростає роль професійних умінь та навичок – когнітивних, соціально-емоційних, практичних, технологічних (Савінова Н., Берегова М., 2019).

Основними завданнями практичної підготовки майбутніх логопедів до роботи в умовах інклюзивного навчального-розвивального простору у сучасному ЗВО є: побудова профілю професійних умінь, навичок і компетенцій студента; розробка, апробація і впровадження авторських методик викладачами та їх розміщення у системі дистанційного навчання для використання іншими фахівцями; розробка, створення і використання контрольних завдань в ігровій формі (квести, дидактичні ігри, інтерактивні форми), інтерактивних технологій навчання, інноваційних форм навчання; забезпечення логопедів всім необхідним інструментарієм (інтерактивні проєктори, камери, програмне забезпечення тощо); організація і проведення висококваліфікованими професіоналами групових занять, проведення онлайн-курсів, вебінарів, віддалених консультацій щодо використання інтерактивних форм та методів навчання, інноваційних технологій; побудова особистих траєкторій навчання, створення власного педагогічного почерку, збір кейсів матеріалів.

В умовах сучасної вищої освіти з'являються інноваційні технології, методики та прийоми, особливістю яких є практична спрямованість на формування професійних компетенцій майбутніх фахівців. Це складний та тривалий процес, який потребує постійного професійного самовдосконалення, самовиховання за використання й упровадження інноваційних практичних технологій, методик.

Успішність мовленнєвого розвитку дітей, їх соціалізації в інклюзивних закладах проявляється в тому випадку, коли логопеди демонструють свої професійні навички в п'яти ключових функціональних сферах: планування, супровід, пояснення, співробітництво та підтримка.

У межах нашого дослідження ми провели опитування здобувачів освіти ОП «Логопедія та психокорекційний супровід» за допомогою програми Kahoot і

з'ясували, що найбільше труднощів студенти відчують під час використання інноваційних технологій у навчальному процесі. Використання програми Kahoot під час опитування викликало труднощі у 48% студентів денної форми I (бакалаврського) рівня, у 43% студентів заочної форми I (бакалаврського) рівня, у 34% студентів денної та заочної форм II (магістерського) рівня вищої освіти. Ці цифри засвідчують те, що студенти заочної форми вже використовують інноваційні технології у своїй роботі.

Під час опитування ми визначили, що 100% студентів розуміють важливість практичної підготовки і готові активно включатися в роботу. Проте, відповідаючи на запитання «Перерахуйте практичні інноваційні технології, що можна використовувати в умовах інклюзивного розвивального простору», майбутні логопеди назвали Hi-tech технологію, STEM-освіту, реалізацію методу проєктів, казкотерапію, лялькотерапію, семінари, тренінги та майстер-класи тощо.

Формування досвіду практичної інклюзії у студентів-логопедів є важливим аспектом їхньої підготовки. Для цього можна використовувати різноманітні методи і підходи. Наприклад, студенти-логопеди можуть брати участь у практичних заняттях з дітьми з порушеннями психофізичного розвитку, спілкуватися з ними, надавати їм підтримку та допомогу у розв'язанні їхніх проблем. Також важливо включати студентів-логопедів у різні проєкти та програми інклюзивної освіти, де вони зможуть застосовувати свої знання у практичній діяльності. Зокрема, можна організовувати спільні заняття з дітьми з різними мовними або комунікаційними проблемами, де студенти-логопеди будуть працювати не лише з окремими дітьми, а й з групами учнів. Це дасть їм змогу отримати більше практичного досвіду в роботі з різними категоріями дітей та розвивати свої професійні навички.

На основі нашого дослідження ми розробили рекомендації для викладачів, впровадження яких у навчальний процес дасть змогу здійснювати якісну практичну підготовку логопедів до роботи в умовах інклюзивного розвивального простору.

Формування досвіду практичної інклюзії у студентів-логопедів починається з опанування основних технологій планування: MAPS (Making Action Plans), PATH (Planning Alternative Tomorrows With Hope), COACH (Choosing Options Accommodations for Children), SMART.

MAPS, або Складання плану дій – це процес планування, який використовується командою супроводу в інклюзії для ефективної організації корекційно-реабілітаційної та навчально-виховної роботи дитини з ООП. У процесі використовується особистісно орієнтований підхід.

Процес планування за технологією MAPS базується на потребах дітей і участі дітей, і є основою плавного переходу дітей з порушеннями психофізичного розвитку від загальноосвітнього навчального закладу до професійного. Використовується для дітей від 14 років. Це новий спосіб сформувати оцінювання дитини, спланувати майбутнє, спираючись на уподобання дитини та враховуючи її можливості. Процес MAPS допомагає побудувати довірливі та позитивні стосунки між членами команди. Діти, які беруть участь у розробці власного плану розвитку, навчання, мають більшу мотивацію та розвивають навички самозахисту.

Основою технології MAPS є п'ять кроків.

Крок 1. Історія: короткий опис історії, характеристика себе дитиною та батьками. Наша задача – скласти найбільш повну картину минулого дитини, зокрема людей і подій, які сформували його чи її життя. Після відповідей учня та батьків інші члени команди запрошуються долучитися до історії.

Другий крок MAPS – мрії, спонукає дитину, її батьків та інших членів команди мріяти про майбутнє. Метою цього кроку є обговорення можливостей короткострокового та довгострокового майбутнього учня з порушеннями психофізичного розвитку. Виявлені мрії буде використано пізніше для розробки цілей для ІПР.

Деякі члени команди можуть хвилюватися, що мрії, висловлені учнем або батьками, можуть бути «нереалістичними». Може знадобитися нагадування команді, що наразі мрії не можна оцінювати. Можливо, не всі мрії можна втілити

в життя в тому вигляді, в якому їх висловлено, але з їх частинами можна діяти. Мрії дають напрямок, надію та можливий маршрут для подальшого дослідження.

На четвертому етапі дитину з порушеннями та інших членів команди просять описати його/її якомога більшою кількістю способів. Починаючи з учня, логопед заохочує членів команди говорити про його/її сильні сторони, уміння, симпатії та антипатії, особисті якості, улюблені заняття, друзів тощо. Ця інформація допомагає членам команди дізнатися більше про учня та, пізніше в процесі, визначити заходи та ресурси, які можна включити в ІНП.

На останньому етапі члени команди починають процес перегляду та визначення пріоритетності інформації для ІНП шляхом мозкового штурму списку потреб учня. Оскільки це складна технологія, із студентами-логопедами опановуємо її шляхом складання плану дій «для себе», а потім в умовах ІРЦ на прикладі реальної дитини.

РАТН – це інструмент творчого планування, який використовується як процес, так і графічне планування для створення спільного бачення позитивного майбутнього для дитини з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного освітнього простору. РАТН спирається на здатність людей візуалізувати майбутнє та планувати його шляхом повернення назад від майбутнього бачення до реальних можливостей.

Ключові результати технології РАТН такі: спільне бачення позитивного майбутнього для дитини з порушеннями психофізичного розвитку; зобов'язання виконувати намічені завдання, відчуття того, як це зробити ефективно.

У процесі РАТН є 6 кроків: визначення провідної мрії та бажання дитини, постановки мети, оцінка актуальних можливостей для досягнення мети, визначення учасників, підбір критеріїв оцінки результатів, проведення перших кроків.

СОАСН – це технологія, призначена допомогти дітям з порушеннями психофізичного розвитку не тільки опанувати знання, а й навчити дітей навичкам самообслуговування та визначення необхідної індивідуальної допомоги дитині в побутових умовах життя.

Технологія СОАСН складається з трьох основних частин:

Частина 1. «Бесіда щодо встановлення пріоритетів сім'ї» використовується для визначення невеликого набору пріоритетних результатів навчання для дитини з порушеннями психофізичного розвитку. Ці пріоритетні результати навчання індивідуалізуються та вибираються сім'єю на основі їх запропонованого впливу на цінні життєві результати.

Частина 2. «Визначення компонентів освітньої програми» використовується для перетворення обраних родиною пріоритетних результатів навчання в цілі та завдання індивідуальної освітньої програми (ІПР), визначенні загальної підтримки та умов, які мають надаватися дитині з порушеннями психофізичного розвитку. Ця частина СОАСН гарантує, що вибір з невеликого набору пріоритетів не буде без потреби обмежувати широту навчальних можливостей дитини та чітко документуватиме зміст освітньої програми у короткому форматі (тобто «Програма з першого погляду») для практичного використання.

Частина 3. «Розгляд компонентів освітньої програми в інклюзивних умовах» використовується для визначення варіантів розгляду компонентів освітньої програми учнів з порушеннями психофізичного розвитку в загальноосвітніх класах за допомогою використання матриці розкладу та набору вказівок щодо адаптації уроків.

У навчальному процесі під час практичної підготовки майбутніх логопедів ми використовуємо методику СОАСН для навчання постановки комунікаційних цілей і створення заходів, адаптованих до конкретних потреб і здібностей кожної дитини. Користуючись наробками психологів, ми визначили такий порядок до використання методики: спочатку проводимо на собі, оскільки це допоможе краще зрозуміти процес і виявити можливі помилки чи недоліки, які потрібно виправити. Тільки потім вчимося під час практики використовувати з дітьми з психофізичними порушеннями.

SMART – це методика опису кінцевої цілі, що містить в собі такі компоненти: конкретність, вимірюваність, досяжність, важливість і визначеність за термінами. Ціль (у межах інклюзивного навчального закладу) – це розуміння кінцевого результату логокорекційної роботи.

SMART-ціль відповідає на запитання:

- Чия це потреба (цільова група)?
- У чому саме потреба?
- Як саме ми визначаємо, що відбулись зміни?
- Як будуть вимірюватись результати щодо цілі?
- Що саме буде зроблено для задоволення потреб або розв'язання проблеми?
- Чи досяжна ціль?
- Чи є наявні ресурси для задоволення потреб?
- Які мають бути результати?

Цілі мають бути Specific – чіткі. У контексті цілей SMART «конкретність» означає чітке та однозначне визначення цілі. Щоб забезпечити таку конкретність в умовах інклюзивного навчального закладу, необхідно чітко сформулювати, чого ви хочете досягти, включно з тим, хто бере участь, чому це важливо, де це відбуватиметься та які існують обмеження чи вимоги.

Цілі мають бути Measurable – вимірювані. З огляду на цілі SMART, «вимірюваність» в умовах інклюзивного навчально-розвивального простору означає встановлення конкретних критеріїв для оцінки прогресу та успіху. Щоб встановити SMART-ціль, яку можна виміряти, необхідно визначити такі показники, які можуть кількісно визначити прогрес у досягненні мети.

Цілі мають бути Achievable – досяжні, реалістичні. Встановлюючи досяжні цілі в рамках SMART в умовах інклюзивного навчального закладу, необхідно переконатися, що вони є реалістичними і відповідають актуальній зоні розвитку дитини.

Також мета має бути Relevant, тобто узгодженою з основними цілями навчання, прописаними у програмі, і навчальними планами. Визначені цілі навчання дитини з порушеннями психофізичного розвитку повинні допомагати виконанню головної мети. Під час опрацювання методики SMART необхідно вчити студентів будувати цілі Time-Bound, тобто конкретно прописані часові межі. В умовах навчально-розвивального інклюзивного простору важко

планувати чіткі часові межі виконання, оскільки передусім ми спираємося на індивідуальні особливості дітей.

Використовуючи у навчальному процесі методику планування SMART, ми навчаємо студентів не тільки ефективно використовувати її у навчально-розвивальному інклюзивному просторі, а й ефективно планувати та досягати своїх академічних цілей.

Отже, в умовах інклюзивного навчального закладу важливо правильно побудувати процес планування подальшої діяльності. Для формування досвіду практичної інклюзії у студентів-логопедів варто застосовувати зазначені методики на заняттях, під час індивідуальної роботи та практичної підготовки.

Коли студенти-логопеди опанували методики планування, необхідно починати працювати над практичними методиками логокорекції для дітей з порушеннями психофізичного розвитку в умовах інклюзивного навчально-розвивального простору. Для цього варто використовувати такі форми роботи:

– *активні* (тренінгові заняття та елементи тренінгів «Психологічна стабільність логопеда в умовах інклюзивного навчального закладу», практико-методичні тренінги на теми «Мотиви логопедів до роботи в умовах інклюзії», «Інноваційні технології у роботі логопеда в умовах інклюзивного навчального закладу», методика «Відкритий мікрофон», майстер-класи «Технології організації розвивального освітнього простору в умовах інклюзії», «Інтерактивна логопедія в інклюзивному навчальному закладі», «Наповнення кабінету логопеда в умовах інклюзії»);

– *інтерактивні* (інтерактивні презентації «Основні тенденції розвитку технологій інклюзивного освітнього простору», рекламна акція «Технології навчання як основа логокорекційного процесу», мозковий штурм «Як правильно обрати технологію планування майбутнього дитини з порушеннями психофізичного розвитку», методика «Велике коло», вебінари з обміну досвідом впровадження інноваційних методик інклюзивного навчання).

Під час роботи в умовах інклюзивного навчального закладу логопед має оволодіти інноваційними технологіями роботи, серед яких – скаффолдінг.

Скаффолдінг – створення умов для підвищення успішності кожного учня. Для цього дитина має вчитися у «зоні найближчого розвитку», тобто робити те, що їй цікаво, але поки що неможливо опанувати без підтримки. Ніщо так не поліпшує мотивацію, як можливість впоратися із завданням і досягти успіху.

Скаффолдінг – це процес, який дає можливість дитині з порушеннями психофізичного розвитку розв’язати проблему, виконати завдання або досягти цілей, які знаходяться за межами її індивідуальних зусиль чи можливостей. Як допомогти? Сказати «Молодець, тобі все вдасться»? Але ж дитина розуміє, що її спроби поки що далекі від результату.

Науковці виділяють такі види підтримки.

Вербальна – може бути не лише прямою (заохочення), а й непрямою, не адресною: «Ми разом скоро впораємося», «Це не так складно, як здається».

Підказки через міміку, жести, вказівки, рухи тіла є дуже важливими. Якщо логопед не знає як поводитися під час занять з дитиною з порушеннями психофізичного розвитку, вона дуже швидко «зчитує» це завдяки мові тіла, тоді робота значно ускладнюється. І навпаки – посмішка, відкрита поза допоможе логопеду знайти спільну мову з дитиною з порушеннями психофізичного розвитку.

Фізична підтримка – використання різних видів діяльності: письмо, малювання, ліплення методикою «рука в руці». Моделювання – демонстрація виконання завдання. Візуальний стимул – картинки, піктограми, символи, письмова мова. Маніпуляція символами – розташування об’єктів у певному порядку.

Важливою формою роботи із формування досвіду практичної інклюзії у студентів-логопедів є технологічної стратегії. Метою цієї форми роботи є навчити майбутніх логопедів ефективно планувати діяльність дітей в умовах інклюзивного розвивального простору, створювати інтерактивне середовище.

Під час роботи пропонуємо студентам-логопедам обрати інноваційні технології планування, доцільні для використання в інклюзивному освітньому просторі, проаналізувати їх, наповнити необхідним змістом (форми, методи, прийоми навчання) та представити під час проведення методичного тижня.

Форма представлення тої чи іншої технології має бути практичною (студенти виконують ролі логопеда, дитини, батьків, інших фахівців команди супроводу, потім ролі змінюються). Використовуючи педагогічну евристику як метод роботи, допомагаємо студентам виокремити методичні недоліки під час проведення організаційних форм навчання. Оцінка роботи здійснюється за такими критеріями: відповідність мети обраним формам роботи, відповідність методологічного наповнення віку та порушенню дитини, методика проведення, відповідність проведеної форми роботи основним дидактичним та інклюзивним принципам роботи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Під час дослідження визначено, що формування досвіду практичної інклюзії у студентів-логопедів здійснюється шляхом організації навчання та практичного опанування інноваційних практичних технологій в навчальний процес ЗВО. Це сприяє удосконаленню практичних навичок студентів, розширює можливості щодо отримання якісної вищої освіти і опанування практичними навичками для організації інклюзивного розвивального простору.

Обґрунтовано, що застосування інноваційних практичних технологій планування та роботи в умовах інклюзивного навчального закладу має істотні переваги над традиційними та теоретичними методами, а саме: можливість відтворити дійсність та спробувати власну діяльність у цій дійсності, гнучкість й динамічність процесу навчання, висока мотивованість студентів тощо.

Оволодіваючи сучасними практичними технологіями під час навчання, майбутні логопеди розуміють перспективні тенденції, орієнтуються в інноваційних концепціях, опановують практичні методи логодіагностики та логодидактики. Така робота забезпечує добір ефективних практичних методів, прийомів і форм організації логодіагностичного і логокорекційного процесу сучасних закладів освіти України з інклюзивною формою навчання. У сучасних умовах кожен логопед так чи інакше залучений в інклюзивний освітній простір. Відповідно важливою є підготовка таких фахівців, які можуть: самостійно розробити ефективні навчально-корекційні програми; здійснювати корекційно-навчальну та реабілітаційну роботу; забезпечувати організаційно-логопедичні

умови для засвоєння компенсаційно-корекційних програм дітьми із порушеннями психофізичного розвитку; сприяти їх соціальній адаптації, профорієнтації; прекувати шляхи корекції кожної дитини і для цього обирають інноваційні технології, практичні форми та методи корекційно-реабілітаційного процесу тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Загальна декларація прав людини. (1948). Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
2. Конвенція про права осіб з інвалідністю. (2010). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
3. Конвенція про права дитини. (2023). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
4. Закон України «Про освіту» (2017) від 28.09.2017 № 2145-УІІІ: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
5. Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні». (1991). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/875-12>
6. Закон України «Про охорону дитинства». (2011). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>
7. Закон України «Про соціальні послуги». (2019). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
8. Черніченко, Л.А. (2020). Аналіз стану підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної дошкільної освіти. *Revistă științifică progresivă. Republica Moldova. Volum 3, № 1(3)*. С.5–8.
9. Савінова, Н.В., & Берегова, М.І. (2022). [Компетентісно зорієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців спеціальної та інклюзивної освіти](#). Миколаїв: Видавець Румянцева Г.В. 240 с.
10. Цимбал-Слатвінська, С. (2019). Модель професійної підготовки майбутніх логопедів у інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. № 1 (85)*. С. 105–117.
11. Колупаєва, А.А., & Таранченко, О.М. (2019). *Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник*. Харків: Вид-во «Ранок». 304 с.

12. Прохоренко, Л.І., Бабяк, О.О., Засенко, В.В., & Ярмола, Н.А. (2020). *Учні початкових класів із особливими освітніми потребами: навчання та супровід: навчально-методичний посібник*. Харків: Вид-во «Ранок». 160 с.

13. Кіндрачук, Н. Логопедична робота в умовах інклюзії: історична ретроспектива теоретичного та практичного досвіду спеціальної освіти в Україні протягом XX – початку XXI ст. III Всеукраїнська міждисциплінарна науково-практична конференція з міжнародною участю «Інклюзивна освіта: ідея, стратегія, результат» (23–24 квітня 2023 р.). http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/29733/1/30_Kindrachyk.pdf

14. Васильєва, Г. (2021). Організаційно-педагогічні умови формування методичної компетентності працівників освіти інклюзивної форми навчання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 2 (106). С. 194–211.

15. Савінова, Н.В., & Карпенко, К.М. (2024). Професійна педагогічна ідентичність як проблема професійного самовизначення та становлення майбутнього вчителя-логопеда. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 70. Том 1. С. 58–62.

REFERENCES

1. Zahalna deklaratsiia prav liudyny [Universal Declaration of Human Rights] (1948) Pryiniata i proholoshena rezoliutsiieiu 217 A (III) Heneralnoi Asamblei OON vid 10 hrudnia 1948 roku https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text [in Ukrainian].
2. Konventsiiia pro prava osib z invalidnistiu [Convention on the Rights of Persons with Disabilities] (2010). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text [in Ukrainian].
3. Konventsiiia pro prava dytyny [Convention on the Rights of the Child] (2023) https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» [Law of Ukraine «On Education»] (2017) vid 28.09.2017 № 2145-UIII: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1060-12> [in Ukrainian].
5. Zakon Ukrainy «Pro osnovy sotsialnoi zakhyschenosti invalidiv v Ukraini» [Law of Ukraine «On the Basics of Social Protection of the Disabled in Ukraine»] (1991). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/875-12> [in Ukrainian].
6. Zakon Ukrainy «Pro okhoronu dytynstva» [Law of Ukraine «On Protection of Childhood»] (2011) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> [in Ukrainian].
7. Zakon Ukrainy «Pro sotsialni posluhy» [Law of Ukraine «On Social Services»] (2019) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> [in Ukrainian].
8. Chernichenko, L.A. (2020). Analiz stanu pidhotovky maibutnikh lohopediv do innovatsiinoi diialnosti v umovakh inkluzyvnoi doshkilnoi osvity. [Analysis of the state of preparation of future speech therapists for innovative activities in the conditions of inclusive

preschool education] *Revistă științifică progresivă. Republica Moldova. Volum 3 № 1(3)*. S.5–8. [in Ukrainian].

9. Savinova, N.V., & Berehova, M.I. (2022). Kompetentnisno zoriientovana profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv spetsialnoi ta inkliuzyvnoi osvity. [Competency-oriented professional training of future specialists in special and inclusive education]. Mykolaiv: Vydavets Rumiantseva H.V. 240 s. [in Ukrainian].

10. Tsymbal-Slatvinska, S. (2019). Model profesiinoi pidhotovky maibutnikh lohopediv u informatsiino-osvitnomu seredovyskhi zakladiv vyshchoi osvity. [Model of professional training of future speech therapists in the informational and educational environment of higher education institutions]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. № 1 (85)*. S. 105–117. [in Ukrainian].

11. Kolupaieva, A.A., & Taranchenko, O.M. (2019). *Navchannia ditei z osoblyvymy osvitnimy potrebamy v inkliuzyvnomu seredovyskhi: navchalnometodychnyi posibnyk* [Education of children with special educational needs in an inclusive environment]. Kharkiv: Vyd-vo «Ranok». 304 s. [in Ukrainian].

12. Prokhorenko, L.I., Babiak, O.O., Zasenka, V.V., & Yarmola, N.A. (2020). *Uchni pochatkovykh klasiv iz osoblyvymy osvitnimy potrebamy: navchannia ta suprovit: navchalnometodychnyi posibnyk* [Primary school students with special educational needs: teaching and support]. Kharkiv: Vyd-vo «Ranok». 160 s. [in Ukrainian].

13. Kindrachuk, N. Lohopedychna robota v umovakh inkliuzii: istorychna retrospektyva teoretychnoho ta praktychnoho dosvidu spetsialnoi osvity v Ukraini protiahom XX – pochatku XXI st. [Speech therapy work in conditions of inclusion: a historical retrospective of the theoretical and practical experience of special education in Ukraine during the 20th and early 21st centuries]. *III Vseukrainska mizhdystsyplinarna naukovo-praktychna konferentsiia z mizhnarodnoi uchashti «Inklyuzyvna osvita: ideia, stratehiia, rezultat» (23–24 kvitnia 2023 r.)*. http://dspace.tnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/29733/1/30_Kindrachuk.pdf [in Ukrainian].

14. Vasylieva, H. (2021). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy formuvannia metodychnoi kompetentnosti pratsivnykiv osvity inkliuzyvnoi formy navchannia. [Organizational and pedagogical conditions for the formation of methodical competence of education workers of an inclusive form of education]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. № 2 (106)*. S. 194–211. [in Ukrainian].

15. Savinova, N.V., & Karpenko K.M. (2024). Profesiina pedahohichna identychnist yak problema profesiinoho samovyznachennia ta stanovlennia maibutnoho vchytelia-lohopedy [Professional pedagogical identity as a problem of professional self-determination and formation of the future teacher-speech therapist]. *Innovatsiina pedahohika. Vypusk 70. Tom 1*. S. 58–62. [in Ukrainian].